По конфіскаті наклад другий.

Ч. 8 | Львів, неділя дня 5. листопада 1922. | Рік XXV

СВОБОДА
політичний просвітний господарський часопис

Виходить що тижня на неділю.

Адреса Редакції і Адміністрації Свободи:
Львів Ринок 10.

СВОБОДА

орган Української Народньої Трудової Партії.

СВОБОДА
коштує: в краю чвертьрічно 1000 Мп. в Німеччині 200 мар. нім., Америці 1 дол., Франції, Голяндії й Бельгії 10 фр., Італії 10 лір., Швайцарії 5 фр., Чехословаччині 30 к. ч., Болгарії 50 л., Австрії 3000 к. а.
Зміна адреси 100 Мп.
Поодиноке число коштує 80 Мп.

5-го листопада.

Дня 5. листопада ц. р. очи всего українського світа, всеї Соборної України, всеї української еміграції, розкиненої майже по всіх землях культурного світа, будуть звернені на український народ Східної Галичини.

Того дня український народ здаватиме великий політичний екзамен, що рішить його долю на довгі часи. Того дня український народ має показати свою політичну зрілість, свій розум і свою силу.

Нема виборчого примусу! Вільно агітувати проти виборів!

Так рішив президент Червіньскі.

Апеляційний суд у Львові рішив недавно дуже важну справу, яка має значіння для всіх мешканців нашого краю.

Ходило про о. Іллю Кливака, пароха з Половець пов. Чортків, обжалованого о злочин головної зради і заколочення публичного спокою, з § 58 і 65 к. з., яких мав допуститися, агітуючи з проповідниці проти виборів. Його арештовано і держано довший час в судовім арешті в Чорткові. Наслідком жалоби, яку внесла оборона увязненого, справу розглядав львівський апеляційний суд, котрий рішенням з дня 10. жовтня ц. р. приказав занехати слідство проти обжалуваного і випустити його на волю.

Та для нас найважнійше, як апеляційний суд пояснює своя рішення. Отже читаємо в тім рішенню дословно:

„Рівночасно заходить брак суті злочину забурення публичного спокою, коли зважиться, що закон не вкладає на горожан держави виборчого примусу, допускає свободу агітації в тім напрямі, що кождому горожанинови вільно брати участь у виборах або ні і що вільно тим самим агітувати за здержанням инших горожан від участи у виборах, подібно як вільно агітувати за голосуванням або неголосуванням на якусь особу, о скільки очевидно та агітація ведена в границях, що не суперечать приписам карного закона що-до безпеки життя, тіла, власности і чести третіх осіб. А що обжалований, агітуючи за тим, щоб здержатися від виборів, не попав в ніяку суперечність з постановами карного закона, не можна добачити в зробленім йому закиді злочину забурення публичного спокою, отже і не було правної підстави розпочинати проти него слідство“.

Це рішення підписав президент апеляційного суду п. Червінйскі. Виходить з него зовсім ясно, що ніякого виборчого примусу нема і що проти участи у виборах агітувати вільно. А прецінь суд, і то висший, апеляційний, розуміє найкраще закони.

І як тепер погодити з судовим рішенням розпорядок львівського воєводи Грабовского, що заборонив під строгими карами всяку агітацію проти виборів! Кого тепер слухати, воєводу Грабовского, чи президента висшого апеляційного суду Червіньского? Думаємо, що наші читачі не потребують нашої поради.

Для тих, кому це слід знати, замічаємо, що згадане рішення львівського апеляційного суду було в цілости видруковане в „Газеті Цодзєнній“.

Чи це вибори?

(Голос з народу).

Я не є вчена людина, не розуміюся на високій політиці і не знаю навіть добре, що кажеться у законах, які ніби то істнують на те, щоби справедливість на світі панувала та щоби самоволі місця не було. Але я прожив добрих кілька десятків років і багато дечого старі очі мої бачили та вуха наслухалися. А що ще не сліпий я ані не глухий, то слідкую за тим, що тепер діється і порівнюю з тим, що колись бувало. І по щирому мушу сказати, що чогось не можу зрозуміти своїм простим і невченим розумом теперішних часів.

Коли люде мають вибирати своїх послів до державного сойму чи парламенту, то ясно, що добре мусять порадитися, поговорити й обміркувати, кого саме вибирати. Адже коли громадського війта та писаря вибирають, то громада гуде, мов чмелі у гнізді, і на церковному майдані люде сходяться і господарі до господарів ходять та радять, щоби вибирати чоловіка, що своє діло знатиме і громаді добродієм стане та собі й другим сорому не зробить. А що-ж і казати: послів до державного сойму вибирати! Тоді відкладається на бік свої хатні справи, та весь час посвячується отим виборам. Приїздять люде з міста, роблять по селах віча, агітують, розкидують відозви і газети, та переконують на всі лади і способи, що ці кандидати гарні а ті погані. Вибори — це громадянська, публична справа і простий розум каже, що на час виборів повинен панувати особливий порядок, спокій, цілковите особисте безпеченство громадян, свобода по краю на всі сторони розїзжати, все чисто, що до виборів відноситься, без обиняків писати та голосно горлати, скільки кому до вподоби. Бо така людська натура, що як щось дуже цікавить людину, тішить чи болить, то мусить кричати; а як якесь діло треба зробити, то в гурті ради-поради шукає, та чим більше голов у гурті, тим більше думок почує і тим путнійше діло вийде. Словом: завжди підчас виборів рух іде по цілім краю, наче підчас якого великого, загального празника.

По довгих роках ріжних воєн, які перекотилися по нашій бідній Галичині, знову оголошені вибори. І от дивні речі діються.

Мав приїхати до мене, на село, син мій, що у місті на адвоката вчиться. Аж тут пише мені таке: „Не приїду до вас тепер, тату, бо боюся, що заки до села доїду — в кримінали найдуся. Овва, зажурився я, бо деж таке на старі роки дожити, що син, одинока надія і потіха, та й криміналу боїться! Аж тут приходить „Діло“ і читаю і очам не вірю: всі львівські тюрми нашими людьми битком набиті, що й по келіях нема місця тримати їх; що до одного Тернополя звезено 1.500 українських арештова-

Pr. 367/22.

До Редакції часописи „Свобода“ у Львові.

В Імени Річипосполитої Польської!

Суд окружний карний яко Трибунал прасовий у Львові рішив на внесок Прокураторії Державної, що зміст артикулів уміщеного в часописи „Свобода“ число 6, з дня 22. X. 1922 в артикулі під заголовком: 1) „І будь тут мудрий“ в уступад: а) від слів: „А вже найтяжше... до: і інтелігенція в) межи словами: Своє життя... а: А тепер знов. ц) межи словами: „в цілім світі... а: польська виборча. д) межи словами: противиться... а: постановам е) межи словами: „ординациї... а: відновляються“, ф) від слів: „Воно виглядалоби... до кінця артикулу“. 2) „Польські вибори і східна Галичина“ в цілости. 3) „В краю неспокій“ в уступі межи словами: судова... а: Сидір. 4) „Польська згода і народня мудрість“ в уступах: а) межи словами: наші сусіди... а: не цікавляться. в) від слів: „Але видно в Варшаві.. до кінця. 5) „Поясненя програми Української Народної Трудової Партії“ в уступі від слів: „На українській землі... до: крови пролялося. 6) „Лист з села“ від слів: Але також в польськім соймі... до кінця артикулу — містить в собі єство ad 1) 2) 4) 5) злочину з § 65 а) з. к., ad 3) проступку з § 300 з. к. узнав доконану в дни 18 жовтня 1922 конфісхату за оправдану і зарядив знищеннє цілого накладу і видав по думці § 493 п. k. заказ дальшого розширювання того друкового письма.

Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописи, щоби це рішення помістив, безплатно в найблизшім числі і то на першій стороні.

Невиконання того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк. з 17.|12 .1862 D. n. g. Nr. 1863., а іменно засудження за переступство на гривну до 400 Мпк.

Львів, дня 20. жовтня 1922.

(Підпис нечиткий.)

них, та що по всіх геть містах і місточках за кілька днів виарештовано тисячі громадян. Читаю, що найбільше арештують на залізничих стаціях (і тому мабуть і мій син боїться їхати!)

Читаю дальше: передвиборче віче, яке скликувала у Львові українська трудова партія — поліція заборонила. Український виборчий комітет у Луцьку на Волині — арештовано, всі виборчі відозви сконфісковано а мешкання комітету запечатано!

Прийшло на село 6-те число „Свободи“. Розгорнув я її та хотів прочитати про вибори. Аж тут: під наголовком „Польські вибори і Східна Галичина“... біле місце; цензура счеркнула цілу статтю! Кинув я з досадою ґазету і вийшов на вулицю. Якраз розліплено на церковному паркані кілька великих афішів. Думаю собі: ага, виборчі відозви! Підходжу і читаю: „Поширення наглих судів“, „нагорода за викриття убійців Твердохліба“, „Заборона противиборчої аґітації“.

Дуже стурбований пішов я до громади, спитати, в чому річ?! Приходжу, аж тут гамір такий, начеби прийшла телєграма, що церква св. Юра у Львові завалилася. Що таке? — питаю. А он: прийшло від староства письмо, щоби приготовити мешкання та стайні, харчі і сіно на сто драґунів, яким на тиждень визначено постій у нашому селі. Значить: карна експедиція!!

З ким же тут порадитися, коли тисячі людей у кримінали сидить, а решта боїться рушитись з хати, щоби дорогою не вхопили. Як же це так, що ґазета не має права писати про вибори, що в краю, замісць порядку і спокою, діються речі, які на сам виборчий час викликують заведення наглих судів; що наше передвиборче віче заборонене а виборчий комітет арештований; що підчас виборів карні експедиції розїзжають

Олекса Непокірний,
б. український вояк.

Лист з села.

Масові арештування у Східн. Галичині.

До тепер у Східній Галичині арештовано около 5 тисяч Українців. В деяких повітах не оставлено на волі ані одного священика, ані учителя, ані студента.

Львівські тюрми переповнені так, що арештовані перебувають на коритарях, подвірях та передсінках. Арештується усіх, хто під руки навинеться, поліція придержує на вулицях кождого, хто говорить по українськи, а вечерами робиться напади на український театр, арештуючи без розбори всіх, хто брав участь у виставі. Арештованих бють і ходять чутки, що одного студента Яцуру побито так, що він лежить смертельно хорий.

У Львові між иншими арештовано двох редакторів „Діла“ та „Свободи“, Федя Федорціва і Михайла Струтинського. Редактора Федорціва замкнули до арешту тяжко хорого на груди.

В Калуши поліція била арештуваних чотири рази і заковувала в кайдани. В Коломиї арештовані студенти доведені до розпуки почали голодівку, то є не приймають жадної їди, щоби тим способом звернути увагу влади та світу на все горе, яке їм доводиться терпіти.

В тернопільському повіті арештовано около 1500 осіб. На Гуцульщині жандармерія виарештувала всіх студентів та свідомих селян. В деяких арештах сидять 15 літні ученики, які тільки те винні, що вони Українці.

В залізничих потягах арештовано богато молодих хлопців, тільки за те, що вони носили вишиті українські сорочки. В Стрию і в повіті арештовано коло 150 осіб, в повіті Дрогобич 50 осіб, Делятин 75 осіб, Косівщина 100 осіб, Бережанщина 45 осіб, Чортківщина 30 осіб, Бучач 20 осіб, Броди 35 осіб, Рогатинщина около 50 осіб, Станиславівщина 100 осіб, Львівщина враз зі Львовом 2.000 осіб. Взагалі нема села, щоби когось не арештовано.

Арештування не припинено і досі, а коло львівської стації видно що дня, як жандарми провадять сотки Українців до тюрми.

Батько і син.

Прийшов листопад 1918 р. „Під кріс!“ „До зброї“ — залунав могутній клич по всій нашій Галичині.

„Війна!“ „Війна!“ — не за цісаря, не за чужинців, а за Україну, державу нашу, за нас самих — залунало голосним гомоном від Сяну по Збруч.

Не з трівоги а радше з одушевлення та пориву забились живо серця у всіх горожан нашої країни, особливо в молоді.

Заворушилось в краю як в улию весною, коли трудящі пчілки почують тепло і цілими роями стануть вилітати до сонця...

Рядами довгими, густими, неначе ті журавлі у вірей тягнули під воєнну хоругов усі: старі, молоді, малі...

Не на приказ висших властей як колись, а на зов сердець своїх, з почуття власного обовязку ішли вони.

Ішли...

Ще з одної війни не вигоїли як слід ран, а вже готові були життя віддати в жертву другій...

Ще по одних не спочили трудах, а вже новим змаганням ішли на стрічу.

Довгими роками відірвані від домашних огнищ, розлучені зріднею, стужені, спрагнені спокою і мира, вертали з над Піяви, високих небосяжних Альп, далекої Франції, холодного Сибіру — словом з усіх країв світа ветерани великої війни і не вступаючи до рідних хат, на новий шлях борби ставали.

Скоро творились одна за другою, чети, сотні, курені, полки, бриґади..

Де падав один борець, там на його місце ставав другий, а падав другий, приходив третій, і дальше ніс прапор Визволення...

— — — — — — — — — — — —

Останні дні доживала смутна непривітна осінь, останні сльози виливало одноманітне замрачене небо.

І природа вся як і осінь конала.

Найдрібнійший листочок зівянув і пожовк, найменша травка скорчилась, зісохла...

Могильний сум стелився понад землею, а вітер з півночі та стада чорного гайвороння стали виводити похоронні пісні природі.

В таку то пору глухими сонними полями, минаючи головний шлях та вибираючи як найкоротшу дорогу, ішов жовнір: з війни до дому вертав він. Не з молодих він був, ні, а з тих, що синів вже своїх на цісарську службу післали, що їх дома не тільки діти, але й онуки дожидали.

Півсотки літ лягло йому на похилих плечах, а старість вспіла вже посрібрити його чорне колись волося та поробити зморщки на зніведенім обличчю.

Цілий рік служив він при австрийськім обозі в Італії, а як скінчилась війна, вертав до рідного краю. Спізнився трохи, бо ждати мусів на транспорт. Чимало там всякого народу було, не могли всі нараз відправитись до дому. А іти пішки з такого далекого світа не мислимо.

Аджеж заслужив я чей за рік вірної служби у цісаря хоч тільки, щоби „колія“ завезла мене до дому — думав жовнір. Та помилився сердега. Бо тільки до Ряшева їхав „на колії“ а звідтам прийшлось іти пішки аж до Городка. Був би може й до Перемишля ще доїхав, та сам не хотів. Вже в Кракові побачив на стації всякі непорядки: жовнірів здержувано, утруднювано їм дальшу їзду, відбирано лучшу одіж, обув, оружє. Потім ще на кождій стації вдиралась до вагонів „ревізія“, що по найбільшій части складалась з малих школярів, і та чогось шукала, забираючи останнє Хто супротивлявся того бито, а то й арештовано.

Найгірше обходилися з Українцями. На тих сипались лайки і проклони за це, що мовляв, вчинили „бунт“ у Східній Галичині, і часто українських жовнірів забирано до неволі, у табор, щоб не йшли воювати проти Польщі.

Не подобалась йому того рода історія, не хотів мати з ніким до діла і з Ряшева пустився пішки до хати.

Не так дорога як голод давався йому в знаки. Грошей не мав, щоби міг був купити собі харчів, а жебрати не хотів. Був тільки в одній мазурській хаті, та там так накинулись на него, що не знав куди й тікати... Аж як почулись українські села, то лекше стало. Добрі люде самі просили у хату та принимали хлібом — солию.. А знав що українсько-польська війна ведеться. Чув о тім ще в Кракові, а як прийшов по цей бік Сяну то й стріли чути було. Не розумівся багато на політиці, але простий його розум пояснял йому, за що вона ведеться і хто її зачав.

— Боже допоможи нашим постояти за свою рідну земленку — молився він. За неї і вмерти не жаль... Гей! Гей! а мої два старші сини в такій далекій чужині загинули... Не накриє рідна земля їх трупів, не принесе ворог сюди їх кости. Найстарший Іван впав зараз на початку війни у Сербії, а молодший Микола в Піяві утопився. Остався ще дома Андрійко, що на Андрія

Нема надії.

Перед кількома днями приїхав був з Варшави до Львова шеф департаменту польського міністерства внутрішних справ і директор бюра публичного безпеченства, п. Урбановіч. На домагання українських громадян пішла до него наша депутація, зложена з дра Володимира Бачинського, дра Волод. Охримовича і дра Льва Бачинського, і розповіла йому, що то виробляє з Українцями в Галичині польська влада перед виборами, як то вона арештує тисячі і тисячі

Депутація зажадала від варшавського висланника польської влади, щоб зробити конець тим урядовим переслідуванням, які мають приневолити українське населення до участи у польських виборах, бо ніщо з того не буде — українське населення до голосування не піде. А як польська влада буде так робити, вийдуть наслідки, яких ані польська ані українська сторона не можуть собі бажати, причім побільшиться тільки прірва між польським і українським народом і спільне життя обох народів на довгі часи стане неможливим.

В дальшій розмові наша депутація навела багато прикладів, як польські урядовці нарушують обовязуючі закони на кривду спокійного українського народу, хоч польський президент міністрів Новак недавно заявив був виразно, що буде карати лише виновників підпалів, убійств і т. п., а непричасне українське населення лишить в спокою.

П. Урбановіч старався переконати депутацію, що варшавський уряд хоче забезпечити українській людности горожанські права та культурний і економічний розвиток, але мусить як найострійше виступити проти всякої злочинної роботи. Обіцяв навіть, що варшавський уряд провірить поодинокі випадки нарушення закона з боку галицьких властий і потягне виновників до відповідальности, однак поза тим не дав відповіди, яка моглаби дати хочби малу надію,

Громадяне! Українці!

Квіт народу гине по тюрмах.

На наш народ прийшли важкі хвилини. Всі арешти і вязниці Східної Галичини, переповнені синами українського народа. Заслужені діячі і робітники на народньому полі, селяне, міщане, інтеліґенти, світські і священики, старі ветерани і молоді студенти, знайшлися у вязничних мурах.

Вони живуть у сумних відносинах, у невигодах й недостатку, у холоді і голоді...

Закон дозволяє тим вязням. що знаходяться у слідстві, користуватися помочею з поза вязниці, діставати харчі, одяг, постіль і все потрібне з дому. Памятаймо про ці права вязнів, забезпечені законом! І тут паде на кожду родину, свояків і знайомих арештованого обовязок подбати, щоби важку долю його злагіднити в можливий і законом дозволений спосіб!

Але лишається велике число таких, які знайшлися в чужих містах, відірвані від родинн, без ніяких знайомих, такі, про яких рідня не може й дізнатись де вони знаходяться. Такими, найбільше нещасливими, повинен занятись загал громадянства і поспішити їм з енерґічною і обильною помочею. „Увязненого відвідати!“ отсей самаританський приказ повинен кождому бути вказівкою, що він має робити у теперішний час. По всіх містах і містечках, де знаходяться арештовані, повинні знайтися гуртки громадян, що пожертвують себе тій справі і будуть збирати харчі і фонди на цю ціль і взагалі розведуть опіку над нашими братами, що перебувають у вязницях.

Всі ті, що мають власні хліборобські продукти, особливо наше патріотичне селянство, повинно взяти на себе добровільний обовязок доставити для тих, що опікуються вязнями, всяку поживу (бульбу, квупи, і ин.)

Найбільше число вязнів з усіх повітів в краю знаходиться у Львові. Число їх вже сьогодні іде вже на тисячі. До Львова відносяться за підмогами комітети опіки над вязнями з провінції. На цю ціль мусить мати столиця краю до розпорядження великі фонди. Тому цілий край повинен і мусить поспішити з помічю посилаючи до Львова жертви для жертв нашого лихоліття.

Жертви присилати на адресу; Кредитове тов. „Дністер“, Львів, вул. Руська щад. книж. ч. 14.000 (чеки почтової щадниці можна дістати у всіх почтових урядах).

Юліян Романчук, Др. Володимир Бачинський, др. Лев Бачинський, о. Леонтій Куницький, др. Іван Куровець.

Наглі суди.

Львівське воєвідство оголосило в останнім часі нове оповіщення про наглі суди, які поширені на усякі нові провини з огляду на теперішнє положення нашої країни. Подаємо це оголошення до відома наших читачів:

Розпорядком з дня 14. жовтня 1922 р. (В. З. ч. 89 п. 820) виданим на основі § 430 закона про поступованчя карне по думці закона з дня 26. вересня 1922 р. В. з. ч. 84 поз. 750, міністер внутрішних справ в порозумінню з міністром справедливости піддав в окрузі львівського апеляційного суду поступованню перед н а г л и м и с у д а м и крім каригідних вчинків, підданих вже тому поступованню розпорядком міністра внутрішних справ з дня 14. мая 1919 („Монітор Польскі“ ч. 107), оголошених оповіщенням б. ґенерального правительственного делеґата з 15. мая 1919. ч. 7856, а іменно злочини морду, грабіжі, підпалу і злочини прилюдного насильства з § 85. к. з. поповненим злобним ушкодженням чужої власности, також слідуючі злочини:

1) Розбійниче убийство з § 141. з. к.

2) Злочин прилюдного насильства з § 87. к. з. поповнений злобним діланням або опущенням серед обставин незвичайно небезпечних, о скільки ділання або занехання відноситься до уладжень або руху залізничого.

3) Злочин прилюдного насильства з § 87. к. з., виконаний злобним ушкодженням державних телеґрафів або ставленням в них перепон.

4) Злочин з § 4. закона з дня 27. мая 1885 р. про уживання вибухових матеріялів (ч. 134 В. з. д.), якого допускається той, хто з розмислом уживає вибухових матерій для виставлення тим способом майна, здоровля або життя инших на небезпеку.

5) Злочин в § 5. того закона, якого допускається той, хто змовляється в ціли поповнення згаданого чину в 4. точці цего оголошення або створить союз в ціли безупинного поповнювання того рода чинів, хочби точно ще неозначених і хотяй би ніякий вчинок, який веде до дійсного поповнення злочину означеного в 4 точці, не був виконаний.

6) Злочин з § 6. цего закона, якого допускається той, хто розвалюючі матеріяли або їх складові части або прилади до їх примінювання виробляє, набуває, замовляє або посідає в намірі, щоби через ужиття тих середників (точка 5 цего оголошення) виставити на небезпеку майно, здоровля або життя инших, або життя инших, або щоби улекшити комусь виконання того злочину, а також той, хто ці матеріяли кому иншому відступає, знаючи, що вони є призначені до виконання цього злочину.

7) Злочин § 8. цего закона, якого допускається той, хто прилюдно або в присутности більше людей або в друках або в розповсюднених малюнках або письмах взиває до виконання одного з каригідних чинів очеркнених в точках 4. і 5. цего оголошення або до участи в тих, чини ті вихвалюь або намагається управедливити або хто взагалі подає способи поповнювання повисших переступств.

Отже не тільки той стає винним злочину морду, грабіжі, підпалу і злочину прилюдного насильства з § 85 з. к. через злобне ушкодження чужого майна, але і той, хто по відповіднім оголошенню розпорядку з 14. жовтня 1922 р. (В. з. ч. 89. поз. 829) в спосіб передвиджений в § 432. закона про поступовання карне станеться винним одного з каригідних чинів висказаних в точках від 1. до 7. ставлений буде перед н а г л и й с у д. до якого поступовання мають примінення приписи розділу 25. закона про карне поступовання і підпаде к а р і с м е р т и.

Остерігається при тім, що не тільки безпосередний виновник стається винним злочину, але кождий, хто через приказ, пораду навчання, похвалу, злочин улаштував, з розмислом його викликав, виконання того вмисною доставою матеріялів, усуванням перепон або иншим якимнебудь способом попирав, до цього був помічним, до повнійшого сповнення цего прикладався, як також той, хто вперед тільки порозумівся з виновником щодо уділення йому помочі і попертя по довершенім ділі або щодо участи в зиску і користи (§ 5. закона карного),

---

сімнайцять скінчить — він вся моя підпора і надія на старість... Не знати який він там, чи дуже виріс, зміжнів за цей рік?... А дівчата?... А стара чи дуже постарілась? .. Коб швидше до дому, так давно їх не бачив...

І охота дістатись як найскорше до своїх кріпила його змучені члени, додавала сил до дальшого ходу. Минав помалу село за селом, місто за містом...

Ось вже й Судова Вишня видніє з далека: Цеж він вже як би дома. Аджеж так часто їздив бувало сюди на ярмарок, на торг...

І він зняв шапку, перехрестився і прошептав: Господи! Славаж Тобі, що я добився до рідних сторін!

— Ще три мильки і я дома, у своїм рідним селі, між своїми дітьми! Тепер вже ніхто мене з ними не розлучить, ніхто!...

Почувся втомленим і голодним. Сів на пеньку при дорозі, зняв наплечник, витягнув звідтам кусок чорного хліба, зїв, напився молока з фляшки, що дала йому якась добра жінка, і спочивши трохи, пустився в дальшу дорогу. Пройшов кільканайцять кроків і побачив в рові закинутий кріс. Візьму його — подумав — хай тут не ржавіє. Придасться як не мені, то другому... Аджеж як війна то оружя треба...

Смеркалося.

З недалекого села, до якого він тепер прямував, доносилось голосне гавканнє псів; з деяких хат блимало крізь мраку світло, неясне, тускле, якесь ледви замітне. Село то добре йому знакоме. Цеж одно з сусідських сіл. Ось і верби вже зачались здовш дороги, високі наче тополі, ось і хрест під вербою а на нім Христос розпятий.

Нараз що це таке? Зза верби вискочило щось невеличке, чорне, з крісом в руці та як крикне:

— Стій!

Він станув.

— Хто йде? — спитало то чорне.

— Та я... З Італії йду. З війни до дому вертаю... — відповів жовнір.

В українського стійкового тьохнуло серце. Якась дуже знакома нута задрожала в тих словах, що, дуже рідне почулось в голосі того жовніра.

Чиж би то справді батько? — подумав. — А як ні?...

— Не знаю, чи з Італії чи звідки там. Я на варті стою і не пропускаю нікого. Киньте кріс на землю!... Підемо до мого команданта, він сам розпитає, що ви за оден та звідкіля... — говорив стійковий, силуючись надати своїй бесіді як найостріший тон.

І коли син не був певний голосу свого рідного батька, то батько ані на хвилю не сумнівався, що перед своїми очима має свого сина.

Випустивши кріса з рук, він крикнув:

— Сину мій! Андрійку! Це ти?!

— Це ви, тату?! Це не сон? — І кинулись собі в обійми.

— Щож ти тут робиш на полі та ще й з крісом? — спитав батько, прийшовши до себе зі зворушення.

— На варті стою, тату.

— Хибаж ти при війську? Ти такий малолітний?

— А вжеж, пішов я. З нашого села ціла сотня вимаширувала вже тиждень тому. Стоїмо в тім селі і готовимось до наступу. Наше село вони забрали, відбити треба.

— Вони? Поляки? — А щож їм там треба, чого вони хочуть?

— Над нами панувати хочуть.

— І що там діється у нашім селі? Як там дома?

— Не знаю. Кажуть, що дуже зле поступають собі з людьми.

— То мені нема чого до дому і йти?

— Та йти можна. Але як вас там приймуть, не знати.

— Ні, сину, поки вони в нашім селі, не піду я туди. У мене є кріс. Хоч я старий, а ти малий, та якось воно буде. Веди мене до твого команданта, я до війська хочу. Не хочу вернути до дому чиїмсь невільником.

І батько враз зі сином в одній сотні став на службу Україні.

Минуло кілька днів. Село, звідки вони оба походили, було освободжене, однак до дому не ішов жаден з них. Як же було іти, коли другі села ждали визволення?...

Пішли і до днесь не вернули. Стужена жінка та мати даремне виглядає їх що дня, що ночі...

А вітер з широких степів України приносить глухі вісти, що вони оба жиють

Г. Михалюньо.

Винні намірених повищих злочинів будуть ставлені також перед наглий суд.

Остерігається отже всіх перед поповнюванням повищих злочинів під загрозою ставлення винних перед наглий суд і укарання смертю.

Львів, дня 23. жовтня 1932.

Воєвода:
Грабовскі в. р.

Розправа проти Степана Федака.

У львівському суді відбувається що дня розправа проти Степана Федака, котрий минулого року стріляв до воєводи Грабовского. Разом із Степаном Федаком відповідає перед судом дванайцятьох його товаришів.

Першого дня розправи Степан Федак заявив, що польський суд не має права його судити, бо він є громадянином Східої Галичини, а не Польщі.

Дальше Федак пояснював, чому і за що він хотів убити воєводу та Грабовского. Розповідав, як то польський уряд переслідував українських студентів, як то замикав школи, як то недопускав до університету, а замість того гонив до арешту. Федак пояснює, що всі кривди, які діються нашому народови, так боліли його, що він не видержав і хотів убити воєводу, щоби світ довідався, як живеться Українцям під польським пануванням. Федак говорив також, як то польський уряд роздає землю між Мазурів а нашому селянинові каже йти на жебри, словом розказав всьо, що діється у нас.

Федак признався, що до його вчинку ніхто його не намовив і що він як український старшина не міг довше стерпіти того, що діється в краю і хотів жертвувати себе за всіх, хоч знав, що зате може його чекати тяжка кара, або і смерть.

Так само товариш Федака Дмитро Паліїв колишній український старшина, сміло і отверто говорив в суді правду в очи, боронив української молодіжи, котру Поляки недопускають до університету, і представляв нниші надуживття польської влади.

Обвинувачені говорили, як то жандарми бють наших селян, як одному Гуцулови казали пити власну кров.

Дальше обвинувачені Василь Кучабський, Михайло Матчак, Франц Штик, Коберський, Богдан Гнатевич і инші боронять у зізнаннях прав українського народу і признаються, що й на дальше їх ціль — то самостійна Україна.

На розправах прочитано акт обжалування, в якому суд закидує Федакови і товаришам, що вони організували потаємне українське військо, щоби викликати повстання і боротьбу проти Польщі.

Навіть прочитано присягу, яку нібито складали вони, що будуть до смерти боротися за вільну Україну. Ціла штука в тім, що суд не має на те жадних доказів ані свідків.

Федака і товаришів боронить 82 адвокатів, на розправі сидить аж 60 кореспондентів ріжних газет, котрі записують всьо, що хто в суді говорить, щоби світ знав, як судили Українців. Межи адвокатами та прокураторією приходить часто до острих спорів, а суд навіть наложив на адвоката Глушкевича 40 тисяч кари за те, що нібито він в суді образив Польщу.

Ще перед розправою поліція арештувала оборонця доктора Загайкевича.

У сій розправі є що дня присутний також батько Степена Федака та родина Палієва і инших. Розправа ще потріває довго.

Ще про таємне військо.

Минають три тижні, як на галицькому Поділлю появилися узброєні по військовому відділи, що швидко перебігали цілі повіти, ширячи всюди переполох серед польських і жидівських дідичів, польських урядовців і польської державної поліції.

Про походження цих військових відділів досі ніхто не довідався. Кажуть тільки, що около 12. жовтня ц. р. появилися вони по раз перший в прикордонній полосі кремінецького повіту на Волині, що вказувалоби на це, що прийшли вони з України. З кремінецького повіту перейшли вони в Збаражчину. Звідси в Зборівщину, дальше в Бережанщину, Рогатинщину, Підгаєччину, Бучаччину і Чортківщину, де на днях загубилися по них всякі сліди. Одні кажуть, що ці відділи передерлися вже в порядку за Збруч, другі розказують, що за Чортковом розбрилися на поменші гуртки, які лісами скрадаються на Україну. Точної їхньої сили ніхто не вміє подати, як і цього, чи це прийшов оден відділ, чи кілька нараз. Можна тільки догадуватися, що первісне число на кождий випадок не доходило сотні.

Селяне, що їх бачили і з ними говорили в Бержанщині, розказують, що бачили там відділ, що прийшов від Озірної, на зелізничім шляху між Тернополем і Зборовом дня 16. жовтня ц. р. в бережанський повіт, виносив около 40 людей. Всі були на добрих конях, добре одягнені на взорець російських козаків з крісамі і гранатами.

Визначалися вони незвичайною, прямо казочною відвагою очайдушністю. Не робили зовсім враження бандитів, але людей, що прийшли з певною політичною метою. Говорили по українськи і з селянами поводилися дуже чемно. Нападали передовсім на станиці польської державної поліції, звідки старалися забрати урядові акти і тайні інструкції. Коли польська поліція хотіла ставити чинний опір, то її убивали, а коли добровільно піддавалася, то мали її брати в полон. По змозі набігали на двори та фільварки, забираючи з собою дорогоцінности, при чому нікого не убивали. Зручним маневруванням сіяли всюди переполох і замішання, особливо серед польської державної поліції по селах, яка покинувши свої домівки, ночувала що дня в приватних домах по селі, а часто на саму вістку, що десь в околиці мав появитися казочний відділ на конях, перебиралася по селянськи і з великої відваги провалювалася наче під землю. Неменший страх упав і на дідичів та посесорів, що гурмами кидають свої „dworki", шукаючи безпечного місця, передовсім у Львові.

Невеличкий гурток очайдушних козаків спричинив воєнне поготівля всіх польських гарнізонів у Східній Галичині. З Тернополя, Теребовлі, Чорткова, Станиславова, Золочева, Бережан і Львова вислано кавалерію і піхоту, а навіть і артилєрію, не кажучи про мобілізацію всеї державної полиції і хмари тайних агентів. Від близько двох тижнів роблять облави і застави, але надармо.

На широкім світі.

Найважнійшою подією, яка сталась за останній час, в світі є переміна уряду в Англії. Там встановлені такі порядки, що уряд мусить бути такий, який хоче більшість послів англійського парламенту. На протязі шости років на чолі англійського уряду був Лойд-Джордж. Став він на чолі уряду ще за часів війни і тоді, коли Англії загрожувала небезпека, на нього погоджувались не тільки посли, що належали до його партії, але й посли инших партій. Лойд-Джордж мав більшість в парляменті, бо за ним була спілка найбільших англійських партій — консервативної і ліберальної. Спілка ця затрималася й після війни аж до цього часу — й через те Лойд-Джордж лишався весь час на чолі уряду.

За останній час в Англії стало зявлятись багато незадоволених Лойд-Джорджем. Були незадоволені на нього за те, що він скликав в Генуї нараду з большевиками, думаючи, що з ними можна договоритись, але з наради тієї нічого мудрого не вийшло. Так само незадоволені були на нього за те, що він багато сил і засобів витратив на допомогу Греції проти Туреччини, а з цього знов таки нічого не вийшло. Отже консервативна партія рішила вийти з спілки й виступати й на виборах й в парляменті, самостійно. Через те Лойд-Джордж стратив більшість в парляменті і попрохав короля звільнити його з уряду. На чолі нового англійського уряду став Бернау Лоу. Новий уряд призначив вибори до парляменту. Від того, як пройдуть вибори, залежить, як далі буде провадити себе Англія в міжнародних справах.

В Німеччині останні дні панує велике занепокоєння від того, що німецька марка все більше тратить ціну, все висче стають ціни й все труднійше стає жити. Цей упадок марки німецької залежить від того, що Німеччина мусить виплачувать за військові шкоди дуже великі гроші. Представники тих держав, які мають одержувать ці гроші — Франції, Англії й Бельгії — зараз радяться над тим, що робити з Німеччиною і як забезпечити її від банкроцтва.

Майже одночасно з зміною уряду в Англії почались розмови про зміну уряду в Італії. Але довели вони там до зовсім несподіваних подій. Заходи коло зміни уряду в Італії почались через те, що там після війни виникла нова партія фашістів, яка набрала великої сили й почала домагатись участи в уряді.

Представники цієї партії не хотіли задовольнитись тим числом міністрів, які їм було пропоновано й рішили перебрати всю владу в свої руки. В Неаполі у них відбувся зізд, на якому було рішено перевести мобілізацію всіх фашістів; мобілізація ця була зроблена, фашісти утворили своє військо, взяли владу в свої руки в богатьох містах. Зараз йдуть переговори про те, щоб на чолі уряду став головний провідник фашістів Мусолінні. Є відомости, що фашісти хотять одібрати далматийське побережжа, яке, на їхню думку, повинно належать Італії, у Юго-Славії й думають розпочати з нею війну.

НОВИНКИ.

Календар „Просвіти" на 1923 р. вже вийшов і належить до найкращих календарів, які взагалі видало наше просвітне товариство. Про сю книжку, що прикрашена 112 ілюстраціями, напишемо більше в найблизшім числі „Свободи".

Нова помийниця. В Іспасі коло Коломиї почала виходити нова ніби українська газета „Радикальний Голос". Її редактор Павло Лаврук, щоби подобатися своїм опікунам, обкидає болотом всіх українських провідників народу, оплюває нашу нещасну армію і оплюгавлює всіх Українців, що досі тиняються по світі, шукаючи ратунку для нашого народу, словом пише так, як „Рідний Край". А все те пишеться на те, щоби конечно дістатися до польського сойму і там брати добрі гроші. Але наше селянство не дасть себе одурити навіть послам, що називають себе приятелями народу і радикалами.

По смерти Твердохліба. Як відомо, хтось застрілив редактора „Рідного Краю" Твердохліба, котрий хотів бути послом до польського сойму. Тепер польський уряд оголосив, що заплатить 2 міліони марок для того, хто зловить убійника Твердохліба. Польські газети пишуть, що той чоловік, котрий виконав замах, вже втік за границю. Варшавський уряд обіцяв заопікуватися дітьми та жінкою небіщика.

Нові ватаги. В селі Бабинцях пов. Борщів появилася дня 23. жовтня ц. р. ватага, в силі 8 людий і ограбила двір дідича Ромашкана, котрий ледви втік з житем. Напасники, що прийшли зза Збруча, говорили по російськи. — Польські газети доносять, що коло Володимира на Волині зловила ватагу, зложену з 14 людей, під командою б. офіцира армії Буденного. — В лісах бережанського повіту мали зловити кількох людей з ватаги, що подалася перед двома тижнями на схід.

В останних днях перейшли через Збруч до Галичини три відділи. Оден появився коло Єрмаківки, посунувся на Мишків, де убито управителя школи Антона Березовского, опісля через Монастирок і Більче пішов на Тлусте, відси на Торске і коло Устєчка стрінулася з відділом польської пограничної сторожі. Підчас стріляниии одного з членів ватаги убито а одного, якогось Стефана Мельничука, зловлено. Инші подались на Черче.

Другий відділ, зложений з 12 людий і узброєний в машинový кріс, появився коло Винятинців пов. Заліщики. Третій відділ показався в Лисятинцях коло Заліщик і має 16 добре узброєних людей.

Військова диктатура у Сх. Галичині. Польський ґенерал Галер, той сам, що за допомогою Франції заняв 1919 р. Східну Галичину, іменований тепер диктатором для цеї країни. Йому підлягає тепер не лише військо, але й цивільні уряди (староства і воєвідства), котрим буде приказувати по вказівкам з міністерства внутішних справ. Все те з огляду на вибори і теперішні відносини в краю.

Видає Вид. С-ка „Діло" зар. ст. з об. п. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. З друкарні „Діло" Львів, Ринок ч. 10.